

بررسی اهداف نظارت آموزشی در یادگیری دانش آموزان

زینب زاهری*، عادل دریا^۲، فرامرز زاهری^۳، پیمان مرتضی زاده^۴

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی
zinabzaheri65@gmail.com *

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی
Bandar53@gmail.com

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد علوم تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی
Faramarz.zaherii@gmail.com

۴- کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی دانشگاه آزاد اسلامی
Seyyd.peyman@gmail.com

چکیده

یادگیری دانش آموزان از جمله مهمترین مواردی است که در اهداف آموزش و پرورش باید مورد توجه معلمان و صاحبان امر قرار گیرد. حال آنکه در هنگام نظارت آموزشی بر فعالیت های اولیای مدرسه تاثیر آن بر یادگیری دانش آموزان حس می شود. در مبحث نظارت و راهنمایی تعلیماتی، میان نقش نظارتی و فرایند نظارت تفاوت وجود دارد. این مقاله که تحت عنوان «بررسی اهداف نظارت آموزشی در یادگیری دانش آموزان» گرد آمده است در مدت یک ماه تهیه و تنظیم شده است. در این پژوهش از روش کتابخانه ای با بهره گیری از منابع معتبر علمی استفاده شد. ابتدا به بررسی نظارت آموزشی، اهداف و انواع آن پرداختیم و سپس تاثیر آن را در یادگیری دانش آموزان مورد بررسی قرار دادیم. در نهایت مشخص شد کنترل و نظارت یکی از مهمترین وظایف و کارکردهای اساسی مدیریت است که در برنامه ریزی، سازماندهی و اثربخشی سازمانی، نقش به سزایی دارد. کار هیچ سازمانی بدون کنترل، موفقیت آمیز نخواهد بود. از آنجایی که یکی از رسالت های مهم سازمان های آموزشی، پرورش یک نسل موثر برای آینده جوامع می باشند، توجه به عنصر نظارت در این خصوص ضروری است. برای این که این امر به خوبی میسر گردد، مدیران باید بتوانند از طریق استفاده از دانش، روش ها، فنون و تجربه، مسأله تضاد بین آزادی فردی و کنترل سازمانی را حل کنند.

واژگان کلیدی: نظارت، آموزشی، یادگیری، دانش آموزان.

۱- مقدمه

فرایند تعلیم و تربیت، امری زمان بر و دیر بازده است که در طولانی مدت به بار می نشیند. مخاطبان نهاد آموزش و پرورش، کودکان و نوجوانانی هستند که آنچه را امروز فرا می گیرند، فردا در رفتار و افکار خویش متجلی می سازند. در نتیجه فعل و انفعالات آموزشی و تربیتی امروز بر چگونگی شکل گیری فرداهای دور و نزدیک تأثیر می گذارد. به همین دلایل، امروزه نهادهای آموزشی در اکثر کشورهای جهان با مسئله تدوین و اجرای برنامه های راهبردی تحول آفرین دست و پنجه نرم می کنند (Navid Adham, 2012). به عبارتی نظارت آموزشی موثر چسبی است که نیازهای فردی مدرسان و اهداف مرکز آموزشی را در کنار هم قرار می دهد (Fritz & Miller, 2003).

تغییر و تحول در ساختار، برنامه ها، هدف ها و روش های همه سازمان های اجتماعی، به ویژه آموزش و پرورش، در فرآیند توسعه ضرورتی اجتناب ناپذیر است (Torres, 1998). اگر بناست که سازمان به سوی اهداف پیش رود، لازمه اش آن است که نقش ها مکمل یکدیگر باشد اگر مدیران مدارس با صراحت و گشودگی با روءسای آموزش و پرورش، معلمان، دانش آموزان و

هشتمین همایش ملی تازه‌های روانشناسی مثبت

وزارت آموزش و پرورش
اداره کل آموزش و پرورش استان هرمزگان
معاونت آموزش و پرورش شهرستان میناب دانشگاه هرمزگان

اسفندماه ۱۴۰۰ - بندرعباس

دیگر گروه‌های مرجع، انتظاراتی که نسبت به نقش‌های یکدیگر دارند را مورد بحث قرار دهند از وقتی که صرف می‌کنند بهره بیشتری خواهند برد (لیفام و هوئه، ۱۳۷۳). اهمیت و جایگاه آموزش و پرورش در جوامع انسانی و نقش کلیدی آن در رشد و توسعه اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جامعه غیر قابل انکار است. نگاهی گذرا به عوامل مؤثر در رشد و پیشرفت کشور های توسعه یافته آشکار می‌کند که این قبیل از کشورها از آموزش و پرورش توانمند، کارآمد و اثر بخش برخوردار هستند. آنان آموزش و بهسازی نیروی انسانی و بهبود و اصلاح نظام آموزشی را از طریق نظارت و راهنمایی آموزشی به عنوان یکی از مؤلفه های تعیین کننده و اثر بخش در اولویت قرار می‌دهند. بدیهی است کارکنان آموزش و پرورش برای هر چه بهتر ایفا کردن نقش خود جهت تحقق اهداف آموزشی و ارتقای بهره‌وری آن باید از آگاهی و دانش و شایستگی های لازم برخوردار باشند. نکته قابل توجه آن است که دست یازیدن به برنامه تحولی اثربخش در دنیای متغیر کنونی، به امری پیچیده تبدیل شده است؛ زیرا سرعت و گستردگی تغییرات و تحولات به گونه ای است که فرصت طراحی، تدوین و اجرای برنامه های دراز مدت را با چالش های جدی مواجه نموده است (Sange, 2006).

راهنمای آموزشی فردی است که برنامه های نظارت و راهنمایی آموزشی را در مدرسه طراحی اجرا و ارزشیابی میکند و با دیگر کارکنان مدرسه (مدیر، معلمان و مشاور...) ارتباط متقابل دارد. (نیکنامی، ۱۳۸۷). نظارت و راهنمایی تعلیماتی در فرهنگ تعلیم و تربیت معادل کلمه «supervision» است که از واژه های لاتین «uppe» به معنای بالای سر و در بالا قرار گرفتن و «videre» به معنای مواظب بودن، بر کسی نظارت کردن، مراقبت کردن، دیدن و مشاهده کردن است. اگرچه این دو جزء لازم و ملزوم یکدیگرند و هر کدام بدون دیگری معنا و مفهومی ندارد، اما هر یک دارای معانی و کاربرد خاصی می‌باشند. نظارت به مشاهده و ارزیابی دقیق و مداوم یک عملکرد و نیز مشاهده، ثبت، کشف عملیات و اقدامات همراه با دیدگاه منتقدانه اشاره دارد. در واقع، نظارت یعنی آگاهی از آنچه در محیط آموزشگاه رخ می‌دهد. واژه راهنمایی نیز به مفهوم کمک به فرد برای درک بهتر و استفاده آگاهانه از فرصت هایی که در اختیار دارد یا می‌تواند داشته باشد، اشاره دارد. راهنمایی دارای کاربردهای مختلفی مانند راهنمایی حرفه ای، خانوادگی، بهداشتی، تعلیماتی می‌باشد. بدین ترتیب، در واژه نظارت، آگاهی و در واژه راهنمایی تعلیماتی، معنای اقدام نهفته است (Khorshidi, 2003).

مارکس و استویس هر فعالیتی که با هدف اصلاح آموزش در کلاس درس صورت گیرد، را در حوزه نظارت و راهنمایی تعلیماتی تلقی می‌کنند. برتون و برواکر نظارت و راهنمایی آموزشی را خدمتی فنی تخصصی می‌دانند که هدف آن مطالعه و اصلاح همه عواملی است که بر رشد و پرورش کودک اثر میگذارد و معتقدند این کار وقتی به طور مؤثر انجام میگیرد که مبتنی بر همکاری گروهی می‌باشد (Niknami, 2010).

۱-۱- بیان مساله

یادگیری دانش آموزان از جمله مهمترین مواردی است که در اهداف آموزش و پرورش باید مورد توجه معلمان و صاحبان امر قرار گیرد. حال آنکه در هنگام نظارت آموزشی بر فعالیت های اولیای مدرسه تاثیر آن بر یادگیری دانش آموزان حس می‌شود. در مبحث نظارت و راهنمایی تعلیماتی، میان نقش نظارتی و فرایند نظارت تفاوت وجود دارد. بدین معنا که وقتی به نظارت و راهنمایی تعلیماتی به عنوان یک فرایند نگاه میکنیم امر نظارت یک کارکرد توزیع شده میان دست اندر کاران امر آموزش و پرورش است و هر عملی که موجب ترقی معلم در امر تدریس شود ماهیتاً یک عمل نظارتی است. اما نظارت به عنوان یک نقش در فرایند آموزش دارای وظایف مهم و جداگانه ایی است و یک برنامه طراحی شده و سازمان یافته برای اصلاح وضع آموزش است که اساساً با رشد و پیشرفت معلمان و تضمین تدریس کیفی برای دانش آموزان در سیستم آموزش و پرورش سروکار دارد و مجموعه ایی است از فعالیت ها و مسئولیت ها، که روی هم معرف شغل نظارت است و عناوین گوناگونی به خود میگیرد که در آموزش و پرورش جامعه ما تحت عنوان راهنمایی آموزشی نامیده می‌شود و به متصدیان این شغل معلم راهنما اطلاق میگردد. راهنمای آموزشی از طریق کمک به معلمان در زمینه طرح درس، ارائه درس، استفاده از وسایل کمک آموزشی، انجام ارزشیابی، برقراری و توسعه روابط انسانی

هشتمین همایش ملی تازه‌های روانشناسی مثبت

وزارت آموزش و پرورش
اداره کل آموزش و پرورش استان هرمزگان
مدیریت آموزش و پرورش شهرستان میناب دانشگاه هرمزگان

اسفندماه ۱۴۰۰ - بندرعباس

و تحقق وظایف اداری و مدیریتی به امر اصلاح فرایند آموزشی و یادگیری کمک می کردند. ما در خلال انجام تحقیقات در این پژوهش بدنبال یافتن تاثیر نظارت آموزشی و اهداف آن بر یادگیری دانش آموزان می باشیم. در اینجا ابتدا بحث نظارت آموزشی را مورد بحث و بررسی قرار می دهیم و سپس با بررسی انواع مدل نظارت آموزشی تاثیر آن را بر یادگیری دانش آموزان بررسی می کنیم.

۲- یافته ها

نظارت و راهنمایی آموزشی از وظایف مهمی است که برای اداره نظام آموزشی خوب ضرورت دارد و هدف اصلی آن اصلاح و بهبود آموزش است. وجود برنامه های نظارت و راهنمایی آموزشی و کیفیت تداوم آن در تحقق اهداف آموزشی نقش مهمی دارد. از آن جا که وظایف معلمان راهنما به ارزیابی عملکرد سازمان ها و مناطق محول گردیده اختصاص نیرو به صورت موظف یا غیر موظف به این فعالیت مجاز نمی باشد و گروه های آموزشی علاوه بر وظایف محوله عهده دار وظایف معلمان راهنما نیز خواهند بود (وزارت آموزش و پرورش؛ معاونت برنامه ریزی و توسعه مدیریت، ۸۸-۸۷). نظام آموزشی مجموعه ای از برنامه ها، روش ها و موادی است که به طور هماهنگ، دستیابی یادگیرندگان را به اهداف آموزشی خاص تسهیل می کند (McGaghie & Fisichella, 2014). نظارت و راهنمایی آموزشی دربرگیرنده کلیه عناصر آموزش و یادگیری در مقوله ی نظارت سازمانی است که در اجرای مؤثر و موفق برنامه های آموزشی نقشی اساسی دارد (Behrangi et al, 2013). در فرهنگ فارسی عمید نظارت به معنی زیرکی و فراست، و نظارت به معنای عمل ناظر و مقام او و مراقبت در اجرای امری و راهنمایی به معنی عمل راهنما و راه نشان دادن به کسی، رهبری و هدایت آمده است (Niknami, 2010). در متون علمی نظارت آموزشی، به عنوان فرایند کمک، هدایت، مشاوره و تحریک رشد در مدرسان، به منظور بهبود کیفیت آموزش تعریف گردیده است (Okorji, 2013). یادگیری، تمام تغییرات در رفتار می باشد که بر اثر تجربه ایجاد می شود (Domjan, 1997).

وایلز نظارت و راهنمایی آموزشی را فرایند اصلاح برنامه درسی، اصلاح روش های تدریس و آموزش ضمن خدمت، مواد کمک آموزشی در تدریس، ارزشیابی موثر، افزایش مشارکت جامعه در رشد و توسعه برنامه های مدرسه، و اصلاح شرایط یادگیری تعریف می کند. علاوه براین، گود کلیه تلاش های مسئولان مدرسه را معطوف به هدایت معلمان و کارکنان آموزشی است و سرانجام منجر به اصلاح وضع آموزش، انتخاب هدف های آموزشی مناسب و کاربست روش های فعال تدریس و ارزشیابی موثر می شود. نظارت و راهنمایی تعلیماتی قلمداد می کنند (Khorshidi, 2003). به طور کلی، نظارت یک امر مشاهده ای و پژوهشی است که در نهایت به کسب اطلاعات از وضع موجود و مقایسه آنها با شکل مطلوب منجر می شود. چنان چه انحراف یا مشکلی مشاهده شود، با اعمال کنترل، مرکز آموزشی به وضع درست مورد نظر بر می گردد. چه بسا به علت عدم مشاهده انحراف، نیاز به کنترل و تصحیح عملیات نباشد. بنابراین، نظارت مقدم بر کنترل و به عبارتی مهمتر از آن می باشد، به همین دلیل با نظارت های درست و مستمر، شاید به اعمال کنترل نیازمند نباشیم (Mirkamali, 2013). نظام آموزشی با پیچیدگی های خاص خود نیازمند به برنامه ریزی آموزشی است. برای آنکه برنامه های طراحی شده به اهداف نائل آید باید که در مرحله اجرا از مکانیسم نظارت و راهنمایی به نحو مطلوبی استفاده شود تا ضعف آن بر طرف و نکات مثبت آن تقویت شود.

به طور کلی، از مهمترین هدف های نظارت و راهنمایی تعلیماتی می توان به نکات زیر اشاره نمود:

۱. تعیین مدارهای توسعه نیافتگی در آموزشگاه و اصلاح آن
۲. تقویت توان تصمیم گیری معلمان، کارکنان و دانش آموزان
۳. کمک به افراد (معلم، کارکنان، دانش آموزان و ...) به منظور خودشناسی و احیاء استعدادهای خویش
۴. سازگار نمودن افراد با محیط های آموزشی و تدریس
۵. تعیین نقش و وظایف هر یک از معلمان، کارکنان و دانش آموزان در مدرسه

هشتمین همایش ملی تازه‌های روانشناسی مثبت

وزارت آموزش و پرورش
اداره کل آموزش و پرورش استان هرمزگان
مدیریت آموزش و پرورش شهرستان میناب دانشگاه هرمزگان

اسفندماه ۱۴۰۰ - بندرعباس

۶. ایجاد تغییرات مطلوب در رفتار یادگیرنده

۷. تعیین قلمرو مدیریت کیفیت جامع

۸. ارائه اطلاعات متناسب با فرصت‌ها و موقعیت‌هایی که باعث پیشروی افراد شود

۹. تدوین شناسنامه عملکرد مدرسه جهت ارتقاء کیفیت یاددهی یادگیری

۱۰. جلوگیری از به هدر رفتن منابع مادی و معنوی

۱۱. تقویت خود راهبری در بین معلمان، کارکنان و دانش آموزان (Khorshidi, 2003).

نظارت آموزشی همانند سایر روش‌های نظارتی، اهداف خاصی را تعقیب می‌کند که شامل موارد زیر می‌باشد:

۱. حفظ روحیه بالا در میان مدرسان

۲. پیشنهاد راه‌هایی برای بهبود عملکرد مدرس

۳. اطمینان از اینکه مدرسان کار خود را به طور موثر انجام دهند.

۴. اطمینان از اینکه مدرسان جدید برای انجام وظایف خود به طور موثر، آموزش‌های لازم را دریافت کرده‌اند.

۵. ارائه اطلاعات حرفه‌ای برای مدرسان

۶. هدایت مدرسان به منابع مواد آموزشی (Adu, 2014).

نظارت و راهنمایی آموزشی در آموزش و پرورش یکی از برنامه‌های رسمی سازمانی است که با دیگر نظام‌های رفتاری مربوط به آن (تدریس و یادگیری، مدیریت آموزشی و مشاوره و راهنمایی) ارتباط مستقیم و متقابل دارد، راهنمای آموزشی فردی است که برنامه‌های نظارت و راهنمایی آموزشی را در مدرسه طراحی، اجرا و ارزشیابی می‌کند و با دیگر کارکنان مدرسه ارتباط متقابل دارد، بنابراین باید طبق ضوابط معین و دقیقاً تعریف شده‌ای کار و فعالیت کند. هیچ یک از امور فردی و اجتماعی آدمی به ویژه، آنجا که فعالیتی اجتماعی با هدفی خاص و برنامه‌های معین به گونه‌ی درون سازمانی دنبال می‌شود، بدون اعمال مدیریتی صحیح به سامان نمی‌رسد. یکی از اقدامات موثر، نظارت و کنترل، برای کسب اطمینان از قرار گرفتن اقدامات و فعالیت‌های جاری سازمان، در جهت اهداف پیش‌بینی شده و منطبق با اقدامات برنامه‌ریزی شده، می‌باشد (Mahmoodian et al, 2015).
انواع مدل نظارت

الف) یکی از انواع نظارت آموزشی شیوه نظارت مستقیم می‌باشد که در شرایط ذیل قابل کاربرد می‌باشد:

۱. وقتی معلمان در مورد موضوعی که راهنمای آموزشی - که دارای اختیارات سازمانی است - برای آن اهمیتی حیاتی

قائل است، آگاهی و دانش کافی ندارند یا تمایل ندارند روی آن کار کنند

۲. در مواقع اضطراری، وقتی که راهنمای آموزشی برای ملاقات با معلمان وقت ندارد

۳. وقتی که معلمان در سطوح رشدی بسیار پایینی عمل می‌کنند

۴. وقتی که معلمان در اجرای تصمیمات اتخاذ شده هیچ گونه دخالتی ندارند و یا در قبال اجرای آنها مسئول و پاسخگو

نیستند؛ در حالی که راهنمای آموزشی در اجرای تصمیمات دخیل است و در قبال آنها مسئولیت تام دارد

۵. وقتی که راهنمای آموزشی نسبت به حل مسأله یا موضوع مطرح شده تعهد دارد، ولی معلم تعهدی ندارد. یا وقتی که

معلمان ترجیح می‌دهند راهنمای آموزشی تصمیمات را اتخاذ کند.

ب) مدل نظارت غیرمستقیم

ناظر در این مدل به تفاسیر معلم و ادراکات او با دقت گوش می‌دهد و سپس بیان می‌کند که چگونه تفاسیر و معانی را درک کرده است. از گونه‌های این مدل می‌توان نظارت دانش آموزان و اولیا را نام برد (Khadivi & Melki, 2007).

پ) مدل نظارت انتخابی

فریمن این نام را برای اولین بار مطرح کرد. نقش این مدل ارائه ابعاد متفاوت است که معلم در کلاس درس آن را انتخاب و انجام می‌دهد. در این مدل معلم در ارتباط با تصمیم‌گیری مسئولیت دارد. هدف این مدل ارائه راه‌حل‌هایی است که فضایی را برای

هشتمین همایش ملی تازه‌های روانشناسی مثبت

وزارت آموزش و پرورش
اداره کل آموزش و پرورش استان هرمزگان
مدیریت آموزش و پرورش شهرستان میناب دانشگاه هرمزگان

اسفندماه ۱۴۰۰ - بندرعباس

معلم ایجاد کند که بتواند با استفاده از انتخاب های خود تدریس کند. از این مدل برای راهنمایی معلمان تازه کار استفاده می شود. راه های متفاوتی را پیش روی آنان قرار می دهد تا بتوانند با آنچه که در کلاس اتفاق می افتد برخورد کنند و مسائل را تشخیص داده و رفتارهای گزینشی را برای حل آنان انتخاب و آزمایش کنند (Khadivi & Melki, 2007).

(ت) مدل نظارت خلاق

ترکیبی از مدل های مختلف نظارت است و اساس این مدل عقلایی و مبتنی بر آزادی و خلاقیت می باشد که سه هدف عمده عقلانیت، نوآوری و آزادی را به وسیله سه راهکار دنبال می کند:

۱. تلفیق و ترکیب مدل ها یا ترکیب رفتارهای نظارتی براساس نیاز

۲. تفویض مسئولیت نظارت از ناظر به منابع دیگر همچون معلمان

۳. استفاده از بصیرت های زمینه های دیگر (Khadivi & Melki, 2007).

(ث) مدل نظارت همتا

در این مدل معلمان با هم قرار می گذارند که رشد حرفه ای یکدیگر را بر عهده بگیرند. آنان برنامه ای برای بازدید از کلاس تنظیم می کنند تا تدریس همکار خود را مشاهده کنند و بر اساس آنچه مشاهده کرده اند به هم بازخورد دهند یا به روش های تدریس و طرز برخورد معلم با شاگردان پی ببرند و از آنچه در کلاس دیگری می گذرد آگاهی بیشتری پیدا کنند. در این مدل مرزهای بین معلمان و کلاس ها برداشته می شود و معلمان از انزوای حرفه ای بیرون می آیند و هر معلم با توجه به نقاط مثبت و توانایی های معلم دیگر، از او یاد می گیرد. در این مدل نظارت جنبه نیمه رسمی دارد. به جای ناظر آموزشی، معلمان مدرسه به عنوان همکار و در سطحی مساوی بر کار هم نظارت میکنند. نظارت همکار روشی بدون ارزشیابی است. بسیاریاوقات، تبادل تجربیات بین معلمان به تدریج به خارج از کلاس هم سرایت میکند و باعث می شود که معلمان در مورد مسائل مشترک و اشتغالات فکری خود با هم به تبادل نظر بپردازند و از نظر حرفه ای رشد کنند. در واقع نظارت همتا نوعی آموزش ضمن خدمت برای معلمان محسوب می شود و منابع لازم را در اختیار آنان قرار می دهد. این نظارت به دو صورت فردی و یا گروهی اعمال می شود. فردی در کلاس درس صورت می گیرد و گروهی زمانی که معلمان مشکل واحدی دارند و می توانند در جلسات مشترک برنامه ریزی برای حل مشکل شرکت کنند (Khadivi & Melki, 2007).

(ج) مدل نظارت کلینیکی

این اصطلاح را گلدهامر از حرفه پزشکی به عاریت گرفت که برای دهه ها برای فرایندی به کار می رفت که دانش تخصصی و مهارت های کارورزان را توصیف می کرد. این مدل، مطالعه رفتار معلم در کلاس درس با روشی نظام مند و در جوی توأم با مشارکت و احترام متقابل است و در برگیرنده مجموعه فعالیت هایی است که منجر به اصلاح فرایند یاددهی و یادگیری می گردد. فرایندی که به منظور صمیمی شدن با معلمان برای اصلاح آموزش و رشد حرفه ای معلم قبل و یا در حین خدمت می باشد (Shirbigy, 2013). گلیکمان، گوردون و راس گوردون ساختار نظارت و راهنمایی آموزشی بالینی را در پنج مرحله متوالی ساده کرده اند:

- تشکیل جلسه مقدماتی با معلم
- مشاهده کلاس درس
- تحلیل و تفسیر مشاهدات کلاسی و تعیین (یا انتخاب) شیوه رفتار یا برخورد با معلم
- تشکیل جلسه پس از مشاهده با معلم
- تجزیه و تحلیل مراحل چهارگانه پیشین (Niknami, 2011).

(چ) مدل نظارت خود گردان

در این مدل، مهمترین نقش و مسئولیت رشد حرفه ای معلم به عهده خود او است. بدین صورت که او براساس ارزیابی نیازهای خود، برنامه سالانه ای را تدوین میکند و زمینه های متفاوتی را که لازم می داند در آن تقویت گردد، مشخص میکند. در مرحله

هشتمین همایش ملی تازه‌های روانشناسی مثبت

وزارت آموزش و پرورش
اداره کل آموزش و پرورش استان هرمزگان
مدیریت آموزش و پرورش شهرستان میناب دانشگاه هرمزگان

اسفندماه ۱۴۰۰ - بندرعباس

بعد، معلم اهداف و برنامه تنظیم شده را با ناظر آموزشی در میان می‌گذارد. البته باید اهداف تعیین شده واقعی و قابل دستیابی باشند. در پایان زمان مشخص که معمولاً یک سال است معلم و ناظر با هم جلسه ای می‌گذارند تا درباره پیشرفت‌ها و میزان دستیابی به اهداف و رشد حرفه‌ای معلم صحبت کنند. از معلم انتظار می‌رود که در این جلسه مدارکی ارائه دهد که نشان دهنده پیشرفت او و حرکت در جهت اهداف تعیین شده باشد. این روش بیشتر برای معلمان مناسب است که خود راهبر هستند و انگیزه پیشرفت دارند در آن معلمان خود به سمت و سوی نگرش‌های حرفه‌ای، خود انتخابی یا رفتار حرکت می‌کنند و به خود تعیین کنندگی نتایج می‌رسند. چارچوب ادراکی خود نظارتی دارای مؤلفه‌های خودمدیریتی، خودکنترلی، خودمشورتی، خودتنظیمی، خودمشاهده‌گری در عملکرد، خودقضاوتی و خودپاسخگویی است (Khadivi & Melki, 2007).

ح) مدل نظارت توسعه‌ای

در این مدل ناظران از سه سبک مستقیم، همکارانه و غیرمستقیم برای برخورد با معلمان استفاده می‌کنند. ناظران وقتی از سبک‌های مستقیم استفاده می‌کنند که معلمان دارای تفکر ادراکی پایین و تعهد کم در امر تدریس هستند. وقتی از سبک همکارانه استفاده می‌نمایند که معلمان دارای سطح متوسطی از تفکر ادراکی، تخصص و تعهد باشند. ناظران در مواجهه با معلمان که دارای تفکر انتزاعی و تعهد بالایی در آموزش هستند از سبک غیرمستقیم نظارت استفاده می‌کنند (Khadivi & Melki, 2007).

خ) مدل نظارت محتوایی

در این مدل سبک‌های نظارت با سطوح معلمان تطبیق داده می‌شوند. سطح آمادگی تابعی از شایستگی و اعتماد به نفس معلم است. شایستگی حوزه‌ای از دانش، مهارت و توانمندی معلم برای انجام کار ویژه است و اعتماد درجه‌ای از خودباوری، اراده، انگیزش، علاقه و اشتیاق است که باعث مشارکت و مداخله در آموزش می‌شود. این مدل دارای چهار بعد است. هر بعد نشان دهنده درجه‌ای از آمادگی و اعتماد به نفس معلم است. در همین راستا بررسی نارسایی‌ها، نقاط ضعف و قوت، تشخیص فرصت‌ها و تهدیدها و تلاش برای بهبود وضع مطلوب و کسب جایگاه برتر از اهم وظایف سازمان‌های آموزشی می‌باشد (Rahmani & Fathi, 2008).

نظارت و راهنمایی‌تعلیماتی به شیوه‌های مختلفی صورت می‌گیرد که از مهمترین آنها می‌توان به نظارت مبتنی بر مشورت، نظارت به مثابه هشدار، نظارت همتا، نظارت به مثابه نمایش تدریس، نظارت به مثابه تدریس، نظارت کنشگر (واکنشی)، نظارت پویا (پیش‌واکنشی)، نظارت و راهنمایی مستقیم، نظارت و راهنمایی غیرمستقیم، نظارت سینرژیک، نظارت به مثابه حل مسئله، نظارت درونی-بیرونی، نظارت سنتی، نظارت سیستمی و نظارت بالینی (معلم محور) اشاره نمود (Khorshidi, 2003). آن گونه که شایسته و بایسته است به خانواده به مثابه یک نهاد بنیادین و مرکز تربیت نسل و انتقال ارزش‌های اخلاقی، تربیتی در بخش‌های نظری سند و اصل سند تحول بنیادین توجهی کافی نشده و راهکارهای اجرایی برای ایفای نقش و مشارکت در امور تحصیلی و تربیتی فرزندان نشان ارائه نشده است (Najafi and Ahmadi, 2012).

۳- بحث و نتیجه‌گیری

این مقاله که تحت عنوان «بررسی اهداف نظارت آموزشی در یادگیری دانش آموزان» گرد آمده است در مدت یک ماه تهیه و تنظیم شده است. در این پژوهش از روش کتابخانه‌ای با بهره‌گیری از منابع معتبر علمی استفاده شد. ابتدا به بررسی نظارت آموزشی، اهداف و انواع آن پرداختیم و سپس تاثیر آن را در یادگیری دانش آموزان مورد بررسی قرار دادیم. در نهایت مشخص شد کنترل و نظارت یکی از مهمترین وظایف و کارکردهای اساسی مدیریت است که در برنامه ریزی، سازماندهی و اثربخشی سازمانی، نقش به‌سزایی دارد. کار هیچ سازمانی بدون کنترل، موفقیت‌آمیز نخواهد بود. از آنجایی که یکی از رسالت‌های مهم سازمان‌های آموزشی، پرورش یک نسل موثر برای آینده جوامع می‌باشند، توجه به عنصر نظارت در این خصوص ضروری است. برای این که این امر به خوبی میسر گردد، مدیران باید بتوانند از طریق استفاده از دانش، روش‌ها، فنون و تجربه، مسأله تضاد

بین آزادی فردی و کنترل سازمانی را حل کنند. در این بین، ناظران با نظارت مؤثر و کنترل‌های به موقع و مناسب و با اعمال تغییرات و اصلاحات لازم در صورت انحراف از مسیر مشخص، می‌توانند سازمان آموزشی را در جهت قرارگیری در مسیر دستیابی به اهداف، هدایت کنند. از آنجا که نظارت و راهنمایی‌های تعلیماتی نقش مهمی در فرآیند تعلیم و تربیت دارد و هدف از نظارت بهبود فرآیند تدریس و یادگیری در معنای وسیع است، اما در سند تحول به این موضوع مهم کمتر اشاره شده است و معلم تنها عامل اساسی و مهم در تربیت و تحقق یادگیری قلمداد می‌شود. در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، همچنین به رویکردهای نظارت و راهنمایی‌های تعلیماتی پرداخته نشده است و در مواردی به رویکرد مدیریتی و نظارت کلان نظام تعلیم و تربیت اشاره دارد که اساساً ارتباطی با رویکردهای نظارت و راهنمایی‌های تعلیماتی به معنای بهبود فرآیند یاددهی-یادگیری ندارد. تاکید بر معلم محوری به عنوان یکی از روش‌های نظارت و راهنمایی‌های تعلیماتی از دیگر ویژگی‌های برجسته سند تحول می‌باشد. علاوه بر این، در متن سند به نقش‌ها و وظایف نظارت و راهنمایی‌های تعلیماتی و مسئولان و ناظران اشاره نشده است. هرچند، اگر ناظر و راهنمای تعلیماتی را محدود به پست سازمانی نکنیم، کلیه افراد درگیر در امر تعلیم و تربیت که در بهبود فرآیند تدریس و یادگیری نقش دارند، به طور غیرمستقیم به امر نظارت و راهنمایی می‌پردازند. همچنین از عوامل اصلی نظارت و راهنمایی‌های تعلیماتی می‌توان به معلم، محتوا، دانش آموز و وسایل کمک آموزشی اشاره نمود.

منابع

- Adu, E.O, Akinloye G.M, Olaoye O.F. (2014). Internal and External School Supervision: Issues, Challenges and Wayforward. *Int J EduSci*. 7(2): 269-278
- Behrangi M, Shobeiri M, Sarmadi M, Erfanineghad A. (2013). Evaluation of effectiveness of plan based supervision on quality improvement of learning of chemistry lesson on second year of high school son's learner in Qom. *Quarterly journal of Educational Innovations*. 8 (2): 45-59. [In Persian].
- Domjan, MP. (1997). *Principles of Learning and Behavior* (4th ed.), Wadsworth, USA.
- Fritz C, Miller G. (2003). Supervisory Options for Instructional Leaders in Education. *Journal of Leadership Education*. 2(2): 13-27.
- Khadivi A, Melki H. (2007). Identify the Components of Supportive Supervision & Developing an Appropriate Model for it in the Educational System of Iran. *Research in curriculum planning*. 1 (13): 25-50.
- Khorshidi, A. (2003). *Supervision*. Tehran: Yastoroon. [In Persian].
- Mahmoodian H, Sajedi AM, Phagih TB. (2015). Supervision and control from the perspective of management of Emam Ali. *Journal Management System*. 6(1): 191-211. [In Persian]
- McGaghie WC, Fisichella PM. (2014). The science of learning and medical education. *Med Educ*. 48(2): 106-8.
- Mirkamali M. (2013). *Education management and leadership*. Tehran: Yastoroon publication. 2013. [In Persian]
- Najafi, E. and Ahmadi, H. (2012). The importance, role and function of the family from the perspective of Islam and its place in the education fundamental evolution document. *The Journal of Family and Research Studies*, 9 (1), 7-30. [In Persian].
- Navid Adham, M. (2012). Managerial Requirements of fundamental evolution in education. *The Journal of Culture strategy*, 17 and 18, 295-323. [In Persian].
- Niknami, M. (2010). *Educational supervision and guidance*. Tehran: Samt. [In Persian].
- Okorji P.N, Ogbo R.N. (2013). Effects of Modified Clinical Supervision on Teacher Instructional Performance. *Journal of Emerging Trends in Educational Research and Policy Studies (JETERAPS)*. 4(6): 901-905.
- Rahmani R, Fathi K. (2008). Evaluation of Quality in higher education. *Bimonthly of Education Strategies in Medical Sciences*. 1(1): 28-39. [In Persian].
- Sange, P. (2006). *Dancing change*. (H. Akbari and M. Soltani, Trans.). Tehran: Asia. [In Persian].
- Shirbigy N. (2013). Patterns of educational supervision, *Encyclopedia of Iran curriculum*, 1-6.
- Torres, C. A. (1998). *Democracy, Education, and Multiculturalism: Dilemmas of Citizenship in a Global World*. 42 (40), pp 421-447.